

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

TRANSFORMÁCIA BANKOVÉHO SEKTORA

Doc. Ing. Jozef Makúch, CSc.

Inštitút menových a finančných štúdií
Bratislava 1996

Transformácia bankového sektora

Cieľom transformácie bankového sektora je dosiahnuť medzinárodne akceptovateľné parametre bankového podnikania, pre ktoré sú charakteristické tieto atribúty - kapitálová primeranosť, nízka rizikovosť úverov a ich adekvátna zabezpečenosť kolaterálmi, rezervami a oprávkami. V konečnom dôsledku ide o vybudovanie zdravého, efektívneho, konkurencieschopného a dôveryhodného bankového systému. Pre pochopenie zámerov, objasnenie niektorých vybraných príčin a potreby transformácie (reštrukturalizácie) je nevyhnutné venovať pozornosť nasledujúcim blokom:

1. Vznik a rozvoj dvojstupňovej bankovej sústavy
2. Súčasný stav bankovníctva v SR a analýza niektorých problémov
3. Reštrukturalizácia bankovej sústavy a jej význam pre bankovú klientelu

1. Vznik a rozvoj dvojstupňovej bankovej sústavy

Jedným z významných aspektov úspešného priebehu transformačného procesu je bezpochyby vytvorenie efektívne fungujúcej bankovej sústavy.

Až do roku 1989 pre československý bankový systém bol charakteristický tzv. systém monobanky (ŠBČS), ktorej úlohou bolo zabezpečovať peňažné toky v ekonomike. Plnila funkcie centrálnej i komerčnej banky, všetko na zásadách charakteristických pre centrálnu riadenú ekonomiku. Tento systém umožňoval presúvať rozpočtovú nerovnováhu na bankovú sústavu (problém deficitu a dlhu "nejestvoval", hoci financovanie mnohých neefektívnych projektov z rozhodnutia politických orgánov a plánovacej komisie ohrozilo návratnosť a efektívnu alokáciu finančných zdrojov a samotný proces posudzovania efektívnosti), čo je aj významnou príčinou jej súčasných problémov.

Okrem ŠBČS boli na štátnom bankovom trhu etablované subjekty, ktorých aktivity boli sústredené na vykonávanie špecializovaných bankových činností:

Za začiatok dvojstupňového bankového systému sa považuje rok 1990 (schéma č. 1), kedy došlo k oddeleniu emisnej a komerčnej činnosti štátnej banky:

ŠBČS - začala plniť úlohy centrálnej banky štátu. Komerční banka Praha, Všeobecná úverová banka a Investiční banka Praha (od 1.1.1992 vznikol na Slovensku samostatný subjekt Investičná a rozvojová banka Bratislava) sa zamerali na poskytovanie komerčných bankových služieb pre "zdedených klientov" - štátne podniky. Nízka kapitálová vybavenosť

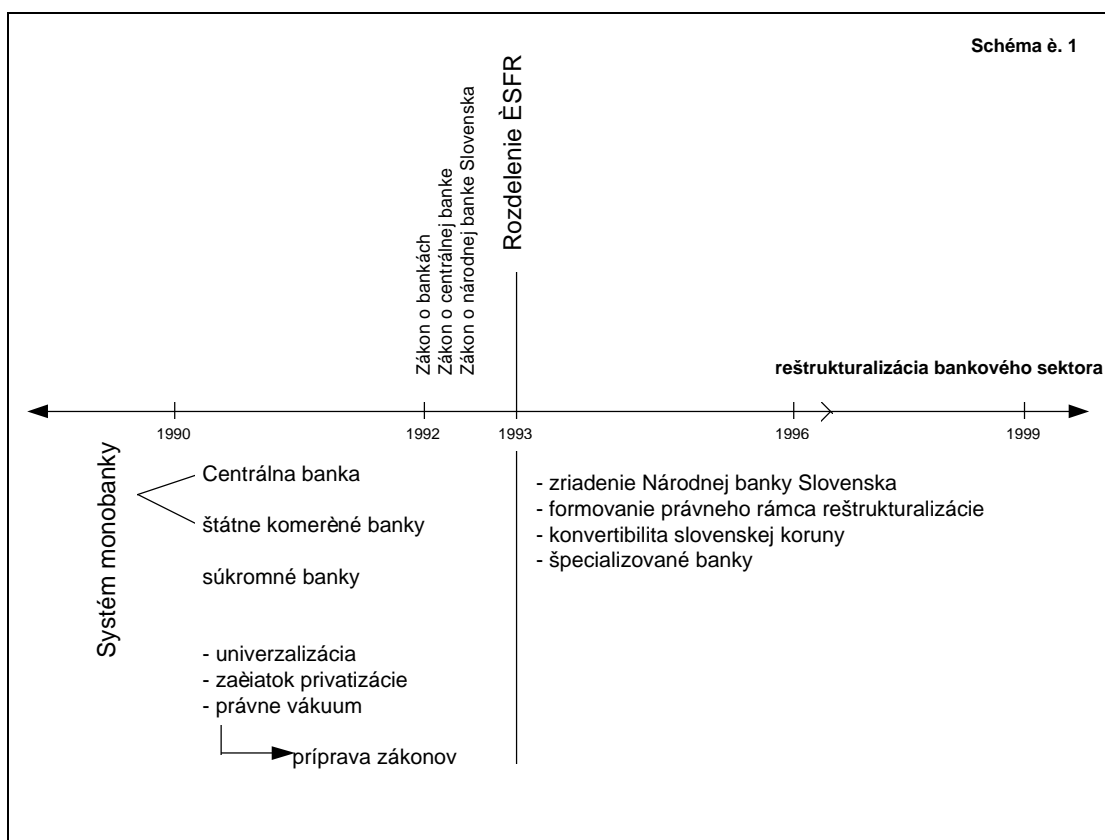
bánk¹, absencia legislatívnych bankových noriem, pravidiel obozretného podnikania a ohodnocovania rizika, vysoké daňové zaťaženie nevytvárali tlak na riadenie likvidity a tvorbu rezerv, čo bolo odrazom pretrvávajúcich riadiacich praktík (kapitál vlastnil štát, riziko znášal štát, likviditu zabezpečoval štát, 90% zisku bral štát).

Za skutočné formovanie moderného bankového systému (uplatnenie trhových princípov) možno považovať obdobie, kedy vstúpili do platnosti tzv. bankové zákony - zákon o bankách a zákon o centrálnej banke (začiatok roka 1992). Preklenutie legislatívnej medzery prispelo k rýchlemu rastu počtu bankových subjektov univerzálneho charakteru, k vzniku niekoľkých špecializovaných bankových subjektov (Konsolidačná banka, Slovenská záručná banka - štátne peňažné ústavy, dve stavebné sporiteľne). Bankové inštitúcie sú privátnymi podnikateľskými subjektami; najväčšie banky boli čiastočne privatizované v rámci prvej vlny kupónovej privatizácie (štát má v nich prevažujúci, resp. rozhodujúci podiel).

Ďalším významným medzníkom pre slovenské bankovníctvo bola príprava a prijatie Zákona o Národnej banke Slovenska (č. 566/1992). Cieľom centrálnej banky ako najvyššej menovej autority štátu (banka štátu, banka bánk) je udržať stabilitu meny a udržať pod kontrolou vývoj inflácie, a to predovšetkým vypracovávaním menového programu (zásady menovej politiky a riadenia peňažnej zásoby, menové nástroje, ich účinná aplikácia a schopnosť pružných zmien v prípade odchýlok od východiskovej situácie).

Činnosť komerčných bánk sa riadi zákonom o bankách, pravidlami obozretného podnikania (Opatrenia NBS č.1 až 5 z marca 1994, týkajúce sa licenčného procesu, kapitálovej primeranosti, úverovej angažovanosti, pravidiel likvidity a menových pozícií) a opatrením č. 3 o "Pravidlách hodnotenia pohľadávok a podsúvahových záväzkov bánk podľa rizík v nich obsiahnutých a pre tvorbu zdrojov na krytie týchto rizík" z marca 1995, ktorého aplikácia zreálňuje existujúcu kvalitu úverového portfólia komerčných bánk.

¹Podiel vlastného kapitálu na celkových aktívach bol v porovnaní s bankami vyspelých trhových ekonomík nízky a pohyboval sa od 0,84 po 1,22 %. Hodnota kapitálovej primeranosti, ktorá pod³/₄a bazilejského štandardu nesmie klesnúť pod 8 %, mala za celý bankový sektor hodnotu 1,72 %. Výnimku tvorili banky pôsobiace na zahraničných trhoch - ESOB a Živnostenská banka - 4-5 %.

K 31.10.1995 bolo vydaných 33 bankových licencií, z toho 28 bankových subjektov realizuje bankovú èinnosť.

Sieť bankových prevádzkových miest tvorí 1170 organizaèných jednotiek, ktoré zabezpeèujú základné bankové operácie a realizujú hotovostný a bezhotovostný platobný styk. V rámci svojej univerzálnej èinnosti však niektoré banky intenzívnejšie orientujú svoju èinnosť vo vzťahu k vybranej skupine klientov, ktorých finanèné toky majú niektoré špecifiká (poľnohospodárske subjekty, komunálna sféra, začínajúci malí a strední podnikatelia, subjekty podnikajúce v rámci privatizaèného procesu atď.).

2. Súčasný stav bankovníctva v SR a analýza niektorých problémov

Rast výkonnosti bankového sektora bol v rozhodujúcej miere realizovaný inštitucionálnym budovaním sústavy komerèných bánk. Prírastok bilanènej hodnoty bankového sektora a postupné zvyšovanie podielu bankových aktív na makroekonomických finanèných tokoch vyplýval najmä z uplatnenia extenzívnych faktorov rastu - etablovanie nových bankových subjektov a rozširovanie siete bankových miest.

v mil Sk	30.6.1993	31.12.1993	30.6.1994	31.12.1994	30.6.1995
bilančná hodnota	416.726	446.833	452.547	505.329	529.663
ekvita	36.528	50.109	51.772	60.853	64.174
základné imanie	11.630	13.221	14.349	16.969	17.128

Index rastu kapitálovej vybavenosti za uvedené obdobie vo výške 176 % bol sprevádzaný indexom rastu bilančnej hodnoty bankového sektora 147 %.

Jednou z dominantných tendencií je zmena štruktúry výnosových aktív bánk z hľadiska ich rizikovosti. Cieľavedomá orientácia na dosiahnutie štandardnej úrovne likvidity sa premietla do snahy umiestňovať zdroje do menej rizikových, prípadne bezrizikových aktívnych obchodov. Bankový sektor v celom období dosahuje štandardný podiel výnosových aktív na celkových aktívach, ktorý osciluje okolo hodnoty 90 %. Ekonomicky krátke obdobie troch rokov na dosiahnutie požadovanej kapitálovej primeranosti pri jej východiskovej úrovni najväčších bankových subjektov sa jednoznačne prejavilo v zmene štruktúry rizikovo vážených aktív. Potvrďuje to index rastu rozhodujúcich bankových aktív:

v mil Sk	30.6.1993	30.6.1995	index 95/93
úvery*	246.415	265.221	108
cenné papiere	28.727	73.206	255
medzibankové aktíva	101.484	118.032	116

* bez debetných zostatkov bežných účtov

V portfóliu cenných papierov 95 % predstavujú bezrizikové štátne cenné papiere. Prírastok bilančnej hodnoty najrizikovejších aktív o 18,8 mld Sk bol teda sprevádzaný prírastkom aktív s menším rizikom o 77 mld Sk.

Napriek tomu, že spektrum služieb a portfólio aktívnych a pasívnych operácií bánk sa rozširuje, stále dominantné postavenie majú na jednej strane úvery a na strane druhej vklady:

v %

obdobie	úvery / bilančná hodnota	vklady / bilančná hodnota
30.06.1993	57,8	48,1
31.12.1993	56,3	51,8
30.06.1994	54,4	50,4
31.12.1994	49,9	52,3
30.09.1995	48,3	50,9

Špecifické postavenie komerčnej banky ako podnikateľského subjektu je v rozdielnosti požiadaviek zo strany rozhodujúcej klientely. Na jednej strane veritelia, ktorí ukladajú dočasne voľné finančné prostriedky, požadujú ich maximálne zhodnotenie vo forme úrokového výnosu, minimalizáciu rizika pri aktívnych obchodoch banky a preferovaním krátkodobých vkladov eliminujú riziko času. Na druhej strane dlžníci (z toho najmä úveroví dlžníci) prichádzajú do banky s požiadavkami, ktoré sú v antagonistickom vzťahu k veriteľom. Požadujú od nej lacné zdroje na čo najdlhšie obdobie s cieľom minimálne zaťažiť svoje finančné toky v priebehu roka. Navyše sa snažia preniesť výraznú mieru rizika na banku.

Z agregovaných ukazovateľov za bankový sektor vyplýva, že 82 % zdrojov bánk predstavujú cudzie zdroje. Tieto zdroje banky umiestňujú na peňažnom a kapitálovom trhu vo forme výnosových aktív. V súčasnosti v rôznej forme požičané finančné prostriedky predstavujú 90 % aktív komerčných bánk. Banka teda pri realizácii svojej podnikateľskej činnosti cez riadenie aktív a pasív sprostredkováva vzťah medzi dlžníkmi a veriteľmi. Pritom rieši dva základné, vzájomne prepojené okruhy problémov - likviditu a rentabilitu.

1. Likvidita - to znamená, že musí vytvoriť taký súlad medzi zdrojmi (najmä cudzími) a aktívnymi operáciami, aby bola schopná v každom okamihu plniť svoje záväzky voči veriteľom - vkladateľom.
2. Rentabilita - aby cena zdrojov a cena aktívnych obchodov pri zohľadnení prevádzkových nákladov a tlaku konkurenčného prostredia umožňovala dosiahnuť výnosovosť, ktorá zabezpečí rozšírenú reprodukciu vnútorných zdrojov a tým rast kapitálovej vybavenosti a súčasne bude akceptovateľná akcionármi.

Vývoj likvidity bankového sektora je súčasne sprevádzaný snahou komerčných bánk postupne dosiahnuť štandardnú úroveň previazanosti medzi aktívami a pasívami. Neštandardnú východiskovú úroveň banky v priebehu dvoch rokov výrazne zmiernili, čo potvrdzujú nasledovné údaje:

a)

	30.6.1993	31.12.1993	30.6.1994	31.12.1994
krátkodobé pasíva - krátkodobé aktíva	61.826	77.881	63.444	53.310
<u>krátkodobé aktíva</u> krátkodobé pasíva	67,73	61,85	69,93	75,46

Dôsledkom neštandardne vysokého krytia dlhodobých aktív (najmä úverov) krátkodobými, resp. bežnými zdrojmi je nenasýtenosť trhu dlhodobými bankovými aktívami.

Časť krátkodobých zdrojov sa môže použiť na úvery s dlhším časovým horizontom, pretože sa predpokladá ich dlhodobá reprodukcia. Avšak rozdoely sú stále neštandardne vysoké a znižujú likviditu banky. Znamená to, že splácanie úverov časovo zaostáva za splatnosťou záväzkov. Tento nesúlad sa výrazne znásobuje tým, že takto poskytnuté časovo nepriaznivé úvery sú navyše často prolongované.

Podnikateľskou sférou deklarovaný nedostatok dlhodobých úverov má ekonomickú väzbu na časovú štruktúru najmä vkladov. Postupné vyrovnanie tohto vzťahu, ktoré banky najmä za posledných 18 mesiacov dosiahli, vytvára reálny predpoklad, aby ďalší prírastok termínovaných vkladov s dlhším časovým horizontom bol zdrojom pre rast adekvátnych úverov.

Je teda možné predpokladať, že v roku 1996 sa dosiahne taká úroveň časovej previazanosti, kedy úlohou časovej štruktúry prírastku bankových zdrojov nebude krytie nesúladu, ale táto sa stane funkciou rastu stredno a dlhodobých aktív.

V ďalšej časti by sme chceli venovať pozornosť v súčasnosti rozhodujúcim problémom, s ktorými sa podnikateľská sféra stretáva pri komunikácii s komerčnou bankou. ide o:

- dopyt podnikateľskej sféry po bankových úveroch
- mieru schopnosti bankovej sféry tento dopyt pokryť.

Obmedzenie úverových aktivít je v rozhodujúcej miere dôsledkom návratnosti úverov. V bankách sa táto skutočnosť premieta v troch základných formách:

- a) oneskoreným splácaním resp. nesplácaním úverov sa nevytvárajú v banke zdroje na reprodukciu úverového portfólia,
- b) zabezpečenie likvidity, ktoré je jednou z rozhodujúcich požiadaviek kladených na banku, ju núti vytvárať zdroje na krytie úverových strát. Tieto zdroje majú nielen zníženú rentabilitu, ale sú zablokované voči úverovým aktívam. Majú obmedzené uplatnenie len vo forme bezrizikových aktívnych obchodov banky,
- c) klesá rentabilita komerčnej banky a úverové straty pohlcujú čistú úrokovú maržu, banky nemajú vytvorený ekonomický priestor na výrazné zníženie úrokovej sadzby z úverov.

Okrem objemu úverov, ktoré je banková sféra schopná poskytnúť, je pre podnikateľskú sféru dôležité, do akej miery dokáže splniť ich požiadavky z hľadiska druhu úverov. V tejto súvislosti registrujeme dve základné zmeny v štruktúre úverov. Prvou je, že rastie podiel krátkodobých úverov, čo potvrdzujú nasledovné údaje:

v mil Sk	30.6.1993	30.6.1995	index 95/93 v %
krátkodobé	92.780	102.942	11,0
strednodobé	48.875	47.235	96,6
dlhodobé	104.760	115.044	109,8

Táto tendencia je výraznejšie dokumentovaná najmä v roku 1995, keď za obdobie I - X/95 vzrástol objem úverov o 24.102 mil Sk, čo predstavuje index rastu 109,4 %. Na tomto raste sa však podieľajú krátkodobé úvery hodnotou 17.571 mil Sk, čo je 72,9 % prírastku, strednodobé hodnotou 3.933 mil Sk (16,3 %) a dlhodobé 2.598 mil Sk (10,8 %).

Druhou tendenciou v štruktúre úverov je rast podielu prevádzkových úverov. Potvrdzujú to v podstate predchádzajúce údaje, nakoľko krátkodobé úvery majú prevádzkový charakter. Tento vývoj, na rozdiel od predchádzajúcich, však už nie je tak jednoznačne ovplyvnený správaním bánk, ale určuje ho podnikateľská sféra. Akékoľvek neštandardné poruchy v podnikových finančných tokoch sa premietajú do požiadavky kryť obežné prostriedky (pohľadávky a zásoby) cudzími zdrojmi. Znásobuje to medzipodniková platobná neschopnosť. Zo strany dodávateľov vytváraný tlak na úhradu svojich pohľadávok mení štruktúru podnikovej finančnej závislosti. Klesá podiel podnikových veriteľov a je nahrádzaný úvermi. Úverovní dlžníci stoja pred dilemou, koho pri splácaní záväzkov uprednostniť. Odpoveňou je rast podielu tých úverov, pri ktorých splácanie mešká, resp. je úplne zmrazené.

Všeobecné trendy v úverovej politike komerčných bánk v SR sú určované skutočnosťou, do akej miery úvery ovplyvňujú likviditu bánk. To znamená, či neštandardne vysoké nesplácanie úverov neohrozí schopnosť banky plniť záväzky voči svojim veriteľom. V takom prípade banka nahrádza rizikové úverové obchody menej rizikovými aktivitami. Aj vo vyspelých ekonomikách sú úverové, resp. úverom podobné obchody (zmenky, podnikové a komunálne obligácie) zaradené do skupiny najrizikovejších finančných operácií. Potvrzuje to skutočnosť, že medzinárodne stanovená riziková váha úverov má maximálnu hodnotu "1". Ide však o riziko, ktoré je akceptované pri vzniku úverového obchodu. Reálne riziko je určené skutočným splácaním úveru. Hraničná situácia nastáva, ak finančná pozícia úverového dlžníka a dlhodobé nesplácanie záväzkov voči banke znamená, že úver sa stáva pre banku stratovým. Pokiaľ podiel týchto úverov nedosahuje hodnotu 2 % bilančnej hodnoty aktív, ide o štandardnú úroveň úverového rizika, ktorú banky dokážu ekonomicky uniesť bez výrazných zmien v ich úverovej politike.

Všeobecne vysoká miera úverového rizika, ktorá je spoločným problémom komerčného bankovníctva vo všetkých krajinách, v ktorých prebieha transformácia ekonomiky, priamo ovplyvňuje úverovú politiku našich komerčných bánk do menej rizikových, príp. bezrizikových obchodov, ktorými kompenzujú úverové straty. Dvojročný prírastok bankových

aktív bol teda v rozhodujúcej miere umiestňovaný na trhu menej rizikových finančných operácií.

Štruktúra úverového portfólia z hľadiska rizikovosti je ovplyvnená reálnejšou klasifikáciou rizík, v ktorej rastie význam ekonomickej pozície úverového dlžníka vyjadrenej finančnými tokmi vyúsťujúcimi do tvorby disponibilného cash flow. Súčasne však odzrkadľuje neštandardné prvky v podnikových financiách, v ktorých je značný časový nesúlad medzi výdavkami a nákladmi na jednej strane a príjmami a výnosmi na strane druhej. Ide teda o časový nesúlad medzi hmotnými a finančnými tokmi, ktorý vyúsťuje do rastu krytia obežných aktív cudzími zdrojmi vrátane úverových. Obdobne ako v podnikových aktívach, aj pri bankových úverových aktívach sa zvyšuje nesúlad medzi bilančnou a reálnou hodnotou úverov. Kvantitatívne vyjadrenie tohto nesúladu tvorí v rozhodujúcej miere hodnota úverov považovaných za stratové. Podiel stratových úverov na úverovom portfóliu vzrástol k 30. 11. 1995 na 31,5%, pričom koeficient úverového rizika celého úverového portfólia bol 0,3638. Pri absolútnom raste bilančnej hodnoty bankových úverov teda rastie podiel úverov stratových, pričom prírastok nových úverov je pomalší ako rast úverov stratových. Ekonomická pozícia bankového sektora je ovplyvnená vstrebávaním porúch v podnikových finančných tokoch. Výsledkom je zmena štruktúry vlastného kapitálu, v ktorom rastie podiel zdrojov na krytie strát obsiahnutých v úveroch. Neefektívnosť podnikovej sféry sa tak prostredníctvom nesplácania úverov premieta do poklesu reálnej kapitálovej sily bankového sektora.

3. Reštrukturalizácia bankovej sústavy a jej význam pre bankovú klientelu

Proces reštrukturalizácie bankového sektora, ktorý je v súčasnosti rozhodujúcou podmienkou ozdravenia finančných tokov medzi komerčnými bankami a ich ekonomickým okolím musí prebiehať v dvoch smeroch. Na jednej strane banky posilňujú svoje vnútorné zdroje na krytie úverových strát, na druhej strane je však potrebné vnieť do podnikových finančných tokov štandardné vzťahy vyjadrené ukazovateľmi definovanými v predchádzajúcej časti. Očistenie podnikovej sféry o dlhodobo stratové subjekty zníži úverové riziko. Ozdravenie úverového portfólia len prostredníctvom odpisu stratových úverov na úkor bankových rezerv rieši iba dôsledok a je riešením krátkodobým, tendencia zhoršovania úverového portfólia a s tým súvisiaca vysoká úroková sadzba bude pretrvávať. Preto je nevyhnutné riešiť príčinu všeobecne vysokého úverového rizika a tou sú časté poruchy v medzi podnikových finančných tokoch².

²Problém "zlých úverov" sa netýka len slovenských bánk. Je spoločný pre všetky transformujúce sa ekonomiky. Napriek viacerým metodickým zmenám v pravidlách kategorizácie pohľadávok podľa rizík a nárokov na tvorbu zdrojov na ich krytie, rozdielom v úrovni angažovanosti vlád, vo vytváraní nevyhnutných legislatívnych podmienok a vo zvolených prístupoch k riešeniu tohto problému sú zjavné spoločné tendencie: rizikové úvery predstavujú vysoký podiel z celkových úverov (ĽR - 39 %, PR - 25-33 % vo veľkých poľských bankách, SR 20

Určiť váhy jednotlivých faktorov³, ktoré "vyvolali" tento problém, nie je jednoduché a ani jednoznačné. Snaha reálne vykazovať stav úverového portfólia vyústila do vypracovania nových pravidiel kategorizácie pohľadávok a podsúvahových záväzkov bánk podľa rizík v nich obsiahnutých a pre tvorbu zdrojov na krytie týchto rizík. Tieto pravidlá kladú zvýšené nároky na harmonizáciu ďalších právnych noriem (zákon o poistení vkladov, zákon o rezervách, zákon o dani z príjmu, zákon o účtovníctve, zákon o konkurze a vyrovnaní, zákon o mimosúdnom vyrovnaní, živnostenský zákon, obchodný zákonník atí.) a na aktívny prístup vlády, bánk a podnikov k príprave a realizácii reštrukturalizačných projektov.

Na základe doterajších skúseností s reštrukturalizáciou bankových sektorov transformujúcich sa ekonomík, za optimálny možno považovať model, na ktorom sa proporcionálne podieľajú štát - komerčné banky - dlžníci. To znamená, že okrem daňových opatrení, ktoré skráti časový horizont kapitálového dovybavenia bánk, sa musí zvýšiť finančná disciplína úverových dlžníkov. Súčasne sa musí zlepšiť pozícia komerčných bánk v konkurznom konaní voči dlhodobo stratovým subjektom, čo umožní ozdraviť podnikové finančné toky a znížiť všeobecnú mieru úverového rizika.

Celý proces reštrukturalizácie je potrebné rozdeliť do viacerých krokov:

- prípravná etapa - implementácia nových pravidiel kategorizácie pohľadávok a podsúvahových záväzkov podľa rizík a tvorby zdrojov na ich krytie (Opatrenie č. 3 NBS, marec 1995). Cieľom je zrealizovať daný stav, vytvárať primerané zdroje na krytie rizík, zlepšiť analýzu a riadenie rizika. Základnými kritériami pre zaradenie pohľadávok a podsúvahových záväzkov do jednej z piatich kategórií (1. štandardné, 2. štandardné s výhradou, 3. neštandardné, 4. pochybné a sporné, 5. stratové) sú ohodnotenie finančnej

- 40 %); rôzne opatrenia celkovú situáciu nezlepšujú; rastúci podiel zaznamenávajú úvery, ktoré bude potrebné odpísať (MR - 88,3 % z neštandardných úverov).

Problémy so zlým úverovým portfóliom sa objavujú i vo vyspelých trhovách ekonomikách - na prelome 90. rokov kríza škandinávského bankového systému, v r. 1994 sa dostali do problémov japonské a talianske banky. Príčiny sú spojené s cyklickým vývojom týchto ekonomik, majú iný základ, ale spoločným znakom je razantnosť, rýchlosť a spôsob riešenia za účinnej podpory vlády. Priama i nepriama podpora vlády (priame kapitálové injekcie, nepriame cez vládny garančný bankový investičný fond, vládny bankový poisťovací fond) vyústila do zvýšenia podielu štátu v najväčších troch nórske bankách - od 68 % po 98 %. Na základe zlepšenia situácie sa pripravuje postupná reprivatizácia týchto bánk prípravou a realizáciou nových emisií (zníženie štátnej účasti v priebehu troch rokov - 1994-1997).

³Ešte za federácie sa prijali opatrenia jednak na riešenie platobnej neschopnosti (cca 11 mld KčS vláda vyčlenila pre potenciálne života schopné podniky, 4 mld KčS pre kapitálové posilnenie bánk). Za hlavný nedostatok tohto projektu je považovaný nekoncepčný, nesystematický prístup k riešeniu problému prvotnej a druhotnej platobnej neschopnosti, ako aj objektívne začlenenie podnikov do príslušných kategórií (1. životaschopné, 2. potenciálne schopné - s pozitívnym tokom hotovosti, ale s neschopnosťou splácať dlh, 3. stratové).

Pre riešenie problému tzv. úverov na trvale sa obracajúce zásoby (TOZ) bola v marci 1991 založená Konsolidačná banka, ktorá od väčších komerčných bánk prevzala 110 mld KčS týchto úverov. Banky dostali ako protihodnotu od štátu 50 mld KčS v štátnych dlhopisoch, 12 mld KčS na zvýšenie vlastného kapitálu a zvyšok na odpísanie úverov. Táto transakcia vyriešila problém úverov na TOZ, nie však ostatných zlých úverov.

pozície klienta (bonity klienta-napr.úroveň likvidity, aktivity, rezerv, úroveň ziskovosti, kapitálovej primeranosti) a finančnej disciplíny v súlade s podmienkami stanovenými v úverových zmluvách (použitie úveru na vopred stanovený účel, splácanie úveru podľa dohodnutého harmonogramu v stanovených termínoch).

Po zaradení pohľadávok do príslušných kategórií sa pristupuje k tvorbe zdrojov na krytie strát vo výške 5%, 20%, 50%,100% ich nominálnej hodnoty v skupine č. 2,3,4 a č.5.Pri výpočte sa berie do úvahy hodnota zabezpečenia pohľadávky kolaterálom (záruka, záložné právo). Vylučujú sa pritom záruky ,ak je ručiteľ v zlej finančnej situácii, ak je zabezpečenie sporné, resp. kolaterál je nelikvidný. Problémom zostáva reálne ocenenie kolaterálu (metodika ocenenia, nerovnovážnosť trhu).

Celý proces tvorby zdrojov na krytie strát a reštrukturalizáciu je z časového aspektu rozložený na obdobie troch rokov. • archa a zodpovednosť za úspešný priebeh reštrukturalizačného procesu je koncentrovaná do samotných bánk. Preto je v rámci tejto etapy veľmi dôležitá príprava tzv.reštrukturalizačných projektov.

Reštrukturalizačné projekty

Na základe analýzy úverového portfólia podľa nových pravidiel kategorizácie a reálneho stavu zdrojov na krytie rizík, posúdenia finančnej pozície a kapitálovej sily, banky vo svojich projektoch navrhujú cesty a možnosti vlastnej revitalizácie (vyčistenie úverového portfólia, rekapitalizácia). Pozornosť sa musí venovať predovšetkým opatreniam vo vnútri banky (vypracovanie náročných kritérií pre posudzovanie bonity klienta a na základe ich analýzy posúdiť schopnosť splácať dlh. Dôležitým momentom je ocenenie "úverovej histórie", tzn., výška a charakter záväzkov voči bankovým subjektom, ako klienti splácali, resp. splácajú dlh - súlad so stanoveným splátkovým kalendárom, frekvencia v zmenách splátkového kalendára a pod.Vnútrobankové opatrenia sa ěalej musia koncentrovať na prehodnotenie nákladových položiek, vrátane režijných, investičných zámerov a umiestňovania svojich finančných zdrojov (zníženie investičného rizika) spôsoby a možnosti dodatočného naväšenia vlastného kapitálu, použitie vyprodukovaného zisku, dividendová politika atí.

Z horeuvedeného vyplýva, že významný aspektom v procese reštrukturalizácie bankového sektora je vzťah banka - klient (dlžník).Úspešnosť celého procesu treba vidieť i v tejto rovine, nakoľko je , resp. bude ovplyvňovaný reštrukturalizáciou podnikateľskej sféry - "chronických" neplatičov (štátnych podnikov, niektorých privatizovaných v rámci malej i veľkej privatizácie). Problém platobnej neschopnosti akceleruje (odhad 180 mld Sk) a jeho neriešenie, resp. stagnácia v riešení sa zrkadlovo objavuje v narastaní zlého úverového portfólia bánk a v redukcii zdrojov na poskytovanie nových úverov.

Po vypracovaní projektov bankami nastupuje fáza odsúhlasovania Národnou bankou Slovenska a po nej realizačná. V prípade "ohrozenia" plnenia pravidiel obozretného podnikania - kapitálu pre výpočet kapitálovej primeranosti, môžu sa v odôvodnených prípadoch udeliť výnimky. Súčasťou reštrukturalizačných projektov by malo byť definovanie foriem účasti štátu (daňové opatrenia, priama účasť štátu na raste kapitálovej vybavenosti), ako aj kvantifikácia.

Súčasný stav v reštrukturalizácii - časový aspekt

- Pravidlá hodnotenia pohľadávok a podsúvahových záväzkov bánk podľa rizík v nich obsiahnutých a pre tvorbu zdrojov na krytie týchto rizík
marec 1995
- Zhodnotenie reálneho stavu na princípe aplikácie nových pravidiel
marec 1995 - september 1995
- Vypracovanie reštrukturalizačných projektov bankami, začlenenými do tohto procesu
september 1995 - apríl 1995
- Posúdenie projektov bankovým dohľadom a ich schválenie Bankovou radou v priebehu roka 1996
 - Príprava nadväzujúcich zákonných noriem.
- Reštrukturalizácia 1996 -1999

Význam reštrukturalizácie bánk pre klientelu možno stručne zhrnúť :

- Zlepšením úverového portfólia a rekapitalizáciou bánk sa vytvára priestor pre umiestňovanie finančných zdrojov do nových efektívnych úverových aktivít. Banka ako podnikateľský subjekt - sprostredkovateľ, na základe svojej politiky riadenia aktívnych a pasívnych operácií, analýzy rizík môže postupne dosiahnuť štandardné kritériá (výkonostné ukazovatele, pomerové ukazovatele, tvorba rezerv a opravných položiek, ...) a tak plniť úlohy, ktoré banková klientela vyžaduje (poskytovanie úverov, nákup vkladov, širokého spektra bankových a poradenských služieb, ktoré významne prispievajú ku skvalitneniu vzťahu banka-klient).
- Rozšírením procesu reštrukturalizácie na bankových klientov sa prispeje ku skvalitneniu kooperácie banky s klientami, k posilneniu jej úlohy v procese vypracovávaní revitalizačných programov (napr. zmeny splátkového kalendára, návrhy na začlenie jednotlivých klientov do kategórií podľa schopností a kapacity vyrovnat' sa so záväzkami, poprípade dať návrh na konkurzné konanie, čo v konečnom dôsledku prispeje k zníženiu úverového rizika).

- Efektívnou alokáciou finančných zdrojov, na základe dohodnutých pravidiel sa môže prispieť k ozdraveniu finančných tokov v celej ekonomike, čo spätne ovplyvňuje pozíciu bankovej sústavy, najmä z pohľadu hodnotenia jej dôveryhodnosti.